

El metge com a centre de la sàtira

En aquesta segona part mostrarem algunes de les caricatures mèdiques publicades a les revistes de les quals hem parlat anteriorment. Es tracta de revistes satíriques de publicació setmanal, amb un contingut molt relacionat amb els esdeveniments socials i polítics del moment. Per això, veurem dibuixos en què el metge és el centre de la sàtira, i caricatures en les quals el metge o la salut serveixen d'excusa per a la sàtira sociopolítica.

Totes elles van compartir unes característiques comunes que van fer que les caricatures deixessin de ser dibuixos grotescs i deformes, perquè el que feia riure al públic eren els personatges i les situacions, no pas les deformitats. Els dibuixos són acurats en la línia i en els detalls i contenen una llegenda, un escrit explicatiu sense el qual no tindrien sentit. Algunes caricatures també incorporen un títol que resumeix el contingut del missatge que es vol transmetre.

Primerament, veurem caricatures que expressen les idees més comunes sobre la medicina i els metges — juntament amb altres professionals de la salut — des d'una perspectiva sarcàstica, tenint present que diversos autors presenten els facultatius com els causants de la malaltia i, fins i tot, de la mort d'alguns pacients.

D'acord amb aquesta tradició, el 5 de novembre de 1908 la revista *Cu-Cut!* dedicà el *número corresponent a la setma-*

És greu, doctor?

na de Tots Sants, a la respectabilíssima classe mèdica que's desviiu y desviiu als altres pera avensarlos la felicitat d'altra vida millor, com escrigué Manuel Folch i Torres en la seva presentació. A la portada veiem un caçador amb un conill tot just acabat de capturar. Un guàrdia civil li pregunta *¿Lo ha matado usted?* i davant la resposta afirmativa insisteix: *¿Ya tiene usted licencia?*. I és clar que en té: *Soch metge*, replica amb orgull el caçador.

Folch i Torres introduïa d'aquesta manera la temàtica de les caricatures d'aquest exemplar de *Cu-Cut!*, amb els metges com a grans protagonistes:

Certament que s'han registrat y's registren encara en els annals de la medecina casos de malalts curats per la intervenció facultativa, però això es senzillament una forma d'expressió que traduïda a n'el seu sentit natural equival a dir: aquell malalt no va morir-se dels tifus perquè els remeys que se li varen administrar varen ser impotents pera contrarrestar la inclinació viciosa de la naturalesa a conservar-se.

Pero en cambi ¡quàntes y quàntes vegades no ha sigut impedida la viciosa inclinació mercès a una ben entesa dosis de qualsevol medicament acabat en ina, o a la prescripció d'un règim escayent pera anarsen ràpidament al altre barri!

És greu, doctor?

(...)

¿Que els serveys d'aquets agents de la Parca se paguen cars? Amigo, no tothom pot tenirla la fortuna de poderne prescindir del metge pera morirse, y a més ja es sapigut que'ls guanys d'un matador son sempre un xich més pujats que'ls d'un mono sabio.

Mostrem en aquesta pàgina algunes de les caricatures d'aquest número de *Cu-Cut!*, que reflecteixen l'esperit de les paraules de Folch i Torres.

← *Cu-Cut!* (5/11/1908)

–¿Ahont viu el metge d'aquet poble?
–No n'hi hà.
–¿Y com vos ho arregleu pera morirvos?
–Oh, ens morim de mort natural.

Cu-Cut! (5/11/1908)

–¿Y encara no se t'ha mort la teva sogra?
–Ca, home, ca; y això que bon punt se troba un xich malament, ja envio a buscar el metge.

És greu, doctor?

Al llarg dels anys d'edició, trobem en altres números de *Cu-Cut!* nombroses caricatures on el metge apareix com a garant de la mort del pacient. Us n'ofereim dues mostres.

← *Cu-Cut!* (8/5/1907)

VISITA DE CONDOL

—Lo que'm desespera més es que va morir no senti el metge.

—Oh, no'n fassi cas d'això; jo tenia un germà que's va morir precisament de massa serhi.

Cu-Cut! (22/6/1911)

—¿En aquet quarto volen operar al malalt? Es molt petit això.

—¿Aquet quarto petit? Hi cap quatre vegades la seva clientela, doctor.

—...

—La viva vuy dir... no la morta.

És greu, doctor?

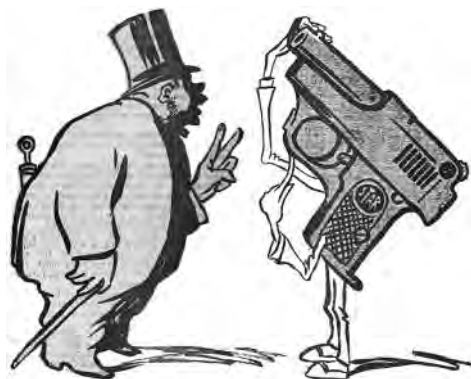
Així mateix, *L'Esquella de la Torratxa* dedicà múltiples acudits als metges. Els següents exemples mostren novament la figura del professional mèdic com a causant d'una mort segura, amb una eficàcia que fins i tot supera la de les armes de foc.

L'Esquella (10/9/1920)

EL DOCTOR PUM

-Fug, innocent!... Abans no'n pellaràs tants com jo!...

L'Esquella (30/10/1924)

EL METGE

A les meves víctimes.

També *Papitu*, en el número del 21 de setembre de 1910, ens mostra un metge a qui se li moren tots els malalts.

Papitu (21/9/1910)

-Quina pega! Justament avui que no haig d'operar al hospital tots els malalts se'm moren als dits.

És greu, doctor?

En els seus escrits, Quevedo parlava de la conxorxa de metges i farmacèutics per fer emmalaltir els pacients i matar-los de passada. La següent figura mostra la conversa entre dos professionals que sembla inspirada en les seves paraules.

← *Cu-Cut!* (5/11/1908)

El metge.— S'acaba de morir l'hereu de càn Tendre. Aquet ja es el tercer que hem mort avuy.
L'apotecari.— I despres que vagin dient que les nostres medecines son aigua del pou.

Com hem dit anteriorment, Quevedo també fa referència als medicaments receptats pels metges com a *porquerías y hediondecas*, que de fastigosos fan fugir la malaltia. A *L'Esquella de la Torratxa* del 8 d'octubre de 1920, en l'article titulat *L'apotecari nèt*, apareix també aquesta idea, i s'exculpa els apotecaris de les brutícies que preparen, ja que només segueixen les ordres dels metges. També es fa referència a l'aigua del pou, a partir de la qual surten aquestes *mixtures extrafalàries*:

El poble que's nega a treure dels apotecaris la tradició de brutícia, és injust. L'apotecari no fa més que lo que el metge li dicta, i si fa brutícies no fa més que practicar les receptes mèdiques. De manera que la brutícia vé del metge.

És greu, doctor?

La prova la tenim en el fet que al costat de la brutícia llegendaria dels apotecaris, hi ha l'altra, la del pou, d'on el farmacèutic fa sortir les medecines. L'apotecari és nèt, aimador de l'aigua, industrial d'aixeta, company de tabernes i de lletres. El brut és el metge, que li ordena confeccionar mixtures extrafalàries per a nosaltres, quan estem malalts.

Aquell malalt ensenyat que anava llemsant en un pot de nit totes les brutícies que el metge li ordenava, i que una vegada en la convalescència els hi ensenyà per a demostrar que la salvació la devia a la seva abstinència, resumia tota la defença dels apotecaris, i tota la acusació contra els metges. El pobre apotecari és home manat. No fa més que lo que li ordenen, com els criats, el municipals, els cobradors de contribucions. Els seus vocals de torn, els seus regidors, les seves agències executives són els metges.

Cu-Cut! (3/10/1907)

ARMA DE METGE

—Estich tan cremat ab aquell subjecte, que'l dia que'l trobi li clavaré un tiro.

—No hi veig la necessitat: fàssili una recepteta y conseguiria'l mateix objecte, sense comprometes.

És greu, doctor?

Aquests mateixos conceptes els trobem reflectits en diverses caricatures publicades a les revistes catalanes, en què els medicaments són presentats com a verins que maten de manera fulminant, com en l'acudit de la pàgina anterior. O bé aquest altre, en què un metge s'estranya de la poca eficàcia de les medecines que ha receptat.

← *Cu-Cut!* (Calendari 1910)

A L'HOSPITAL

El metge: —¿Quants malalts han mort aquesta nit?

El practicant: —Sis.

El metge: — Però ¿còm pot ser?
Si vaig receptar medecina per set.

En els tres exemples següents, se'ns parla d'un pacient que n'ha tingut prou amb una sola dosi per morir-se; un apotecari aplicat a la seva feina; i un feliç nonagenari que ha sobreviscut gràcies a l'abs-tinència de medicaments.

Papitu (2/6/1909)

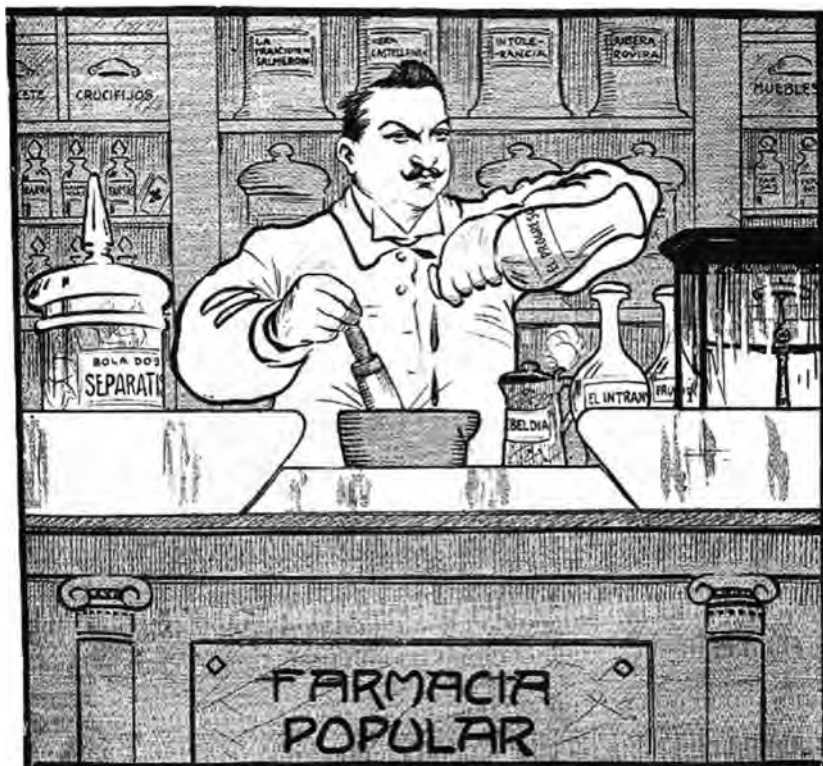

—S'ha mort! ¿Y doncs que no li va donar la medicina d'air?

—No senyor: am la d'avans d'air ja'n va tenir prou.

És greu, doctor?

↑ *L'Esquella* (10/5/1907)

Preparant els venenos pel consum del dia.

L'Esquella (8/10/1920)

—I com s'ho ha fet per arribar a noranta anys?...

—Molt senzill: no ficant-me mai al cos cap potinga d'apotecari.

És greu, doctor?

La idea que les medicines no són res més que aigua és una constant. I encara gràcies, perquè d'aquesta manera l'estranya potinga no pot fer cap mal. Aquesta és la tesi reflectida en el següent acudit.

← L'Esquella (7/8/1903)

A CAL APOTECARI

—¿No es pas de las falsificadas aquesta medicina?

—No, senyor: no li farà cap mal: tot'es aygua pura.

Juntament amb aquest concepte, una altra opinió recurrent és que al facultatiu només el mou l'afany de fer-se ric. N'és una mostra la crònica *Aigüeta i dieta*, signada per Paradox (Màrius Aguilar) i publicada a *L'Esquella de la Torratxa* el 10 de setembre de 1920:

Els metges han acordat imposar unes noves tarifes que augmentaran enormement els seus ingressos, perquè no curaran ni un malalt més. Ells diran que no intenten curar, sinó cobrar, a lo qual nosaltres afegirem que si un home existeix que cobra indegudament els seus honoraris és el metge de medicina general, aqueix metge conegut d'ençà que hi ha llèngües i metges per "matasans".

És greu, doctor?

En aquesta mateixa revista, trobem dues caricatures que posen de manifest les paraules de Paradox. En la primera, el metge no té cap inconvenient a doblar els seus honoraris, en ser informat que els pacients són pobres; en la segona, no està disposat a llevar-se encara que un veí s'ofegui.

L'Esquella (10/9/1920)

—Dos duros la visita?... Miri que nosaltres som pobres.

—Ah, són pobres?... Doncs així quatre!

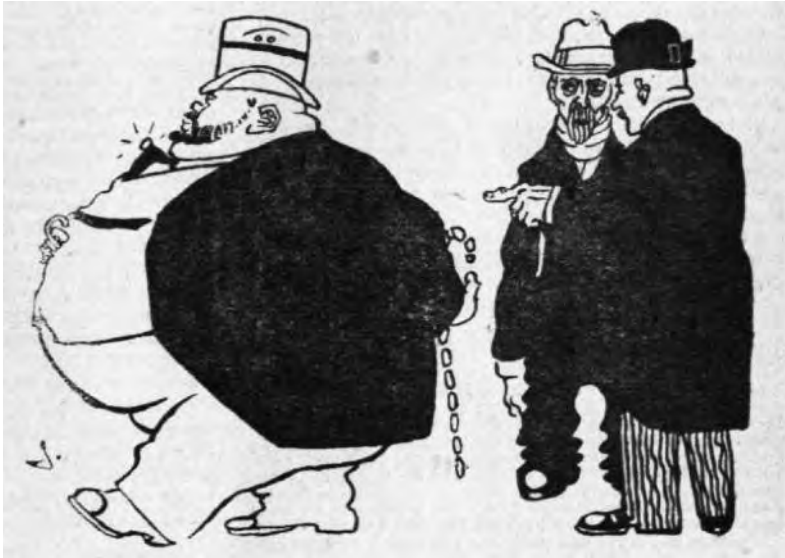
↑ L'Esquella (10/9/1920)

—Senyor doctor!... Corri, que el vell del tercer pis s'està ofegant.

—Que li posin carabasses.

És greu, doctor?

Però, com dèiem, la idea que al metge només l'interessen els diners era una creença estesa, que trobem en nombrosos acudits publicats en les diverses revistes satíriques. Us presentem a continuació dues mostres, publicades el 1908. En una veiem els beneficis que poden produir unes píndoles que no fan cap efecte; en l'altra, assistim a l'increment dels honoraris segons la gravetat de la malaltia.

↑ *Cu-Cut!* (5/11/1908)

—Aquet es el metge autor d'aquelles píldores pera refer.

—No es pas veritat que refessin tals píldores: jo les he provades y jres!

—Tu podrà ser que no t'hi hakis refet... però mira ell si s'ha refet a copia de vendren.

Cu-Cut! (5/11/1908)

—¡Cent duros d'honoraris! Però si total m'ha assistit d'una pulmonia.

—Oh, ja veurà; es que la pulmonia... era doble.

És greu, doctor?

Pocs mesos després, *Cu-Cut!* insistia a l'entorn de l'enriquiment desmesurat dels metges, aquest cop representat per la possessió d'un automòbil, aleshores símbol de gran opulència.

Cu-Cut! (18/3/1909)

LA CARRERA DEL DIA

—¿Veus? Aquell fa quatre días que no tenia ahont caure mort y mira, ara ja gasta automòvil.

—¿Y com ho ha fet? ¿Que potser juga a la Borsa?

—Ca, home. ¡Es metge!

A *L'Esquella de la Torratxa* també es publicaren diverses caricatures, amb una visió descarnada de facultatius obsidits

↑ *L'Esquella* (31/12/1903)

CORO DE METJES

—¡Vint visitas en mitj' hora!... ¡Deu de Deu, quin dineral!
Cada tres ó quatre días hi hauria d'havé un Nadal.

És greu, doctor?

per l'obtenció d'ingressos. El caràcter de certes festivitats condicionades pels excessos alimentaris se suposa que representava una ocasió ideal per a personatges sense escrúpols. En l'exemple següent, publicat el 1912, la conversa de dues senyores gira al voltant de la *dificultat* d'encertar el diagnòstic.

← *L'Esquella* (22/11/1912)

—¿Set metges diferents? Y doncs ¿que es que no li podien treure el diagnòstic?

—Lo que no li podien treure era els quartos.

← *L'Esquella* (10/9/1920)

—Té vida per molt temps, li sembla?

—Això depèn. Quant diu que li queda a la Caixa d'Estalvis? Vint duros?... Doncs, a raó de dos duros per injecció, allargarà deu dies.

És greu, doctor?

L'Esquella (10/9/1920)

—Deu estar molt mal perquè a vostè, doctor, el veig molt intranquil...

—Li seré franc, senyora, jo estaria molt més tranquil si li hagués cobrat per endavant.

Dins del grup de caricatures que satiritzen els metges o els professionals de la salut, també hi ha aquelles en què es fa burla dels seus coneixements, les seves prescripcions o els seus comentaris. Us presentem una petita mostra ordenada cronològicament.

← Cu-Cut! (4/2/1904)

A CAL METGE

—¿Y quina és la malaltia que vostè pateix?

—Jo li diré: em sento com un nus al coll...

—Prou que ho veig... El de la corbata.

L'Esquella (14/4/1905)

DIAGNOSTICH

—Aixó va pujant... Ja es á 39 graus...

—¿Y en sent á 40, qué passarà?

—Una de dugas: ó vosté, repentinament, se posarà bo... ó la seva senyora, repentinament, se quedarà viuda.

És greu, doctor?

Cu-Cut! (25/6/1908)

—Estich desesperat, doctor. Cada nit somio que trepitjo vidres.

—Home, aviat està arreglat; dormi ab sabates.

L'Esquella (28/2/1913)

LA CIENCIA

—Cada dia, an aquesta hora, té quaranta graus de febre... A què ho atribueix, vostè, senyor doctor?

—... Per ami..., això és cosa del termòmetre!

L'Esquella (5/6/1914)

—Un gran dolor a la cintura, diu?... Li deu venir de la cotilla.

—Però si ja fa temps que no'n duc de cotilla!

—Doncs li deu venir de no portar-ne.

